

MILJÖORDLISTA

Avfall

Allehanda rester som anses sakna bruksvärde.

Bioackumulation

Upplagring av miljögifter i fettvävnader hos djur

Biocid

Biocider är produkter som används mot skadliga organismer. De flesta verkar på kemisk väg med hjälp av olika aktiva substanser, men en biocid kan också använda sig av biologiska metoder. Ämnesgruppen biocider rymmer ett brett utbud av produkter, t ex insektsmedel, båtbottenfärger, konserveringmedel i livsmedel och träskyddsmedel.

Biologiskt förnybar

Följande kriterier ska vara uppfyllda för att en råvara ska betraktas som förnybar:

1. Beståndsdelarna ska ingå i det naturliga kretsloppet under en period om mindre än 150 år.
2. Råvaran ska ej tillföra restprodukter, som kan störa jämvikten i naturen, under denna period.
3. Andemeningen och nyckelfunktionen är att råvaran kan brytas ner i naturen samt återanvändas vid bildandet av nya råvaror.

Biomassa Flera definitioner finns varav följande är relevanta beroende på utgångspunkt:

1. Total massa organiskt material i ett ekosystem,
2. Total massa producerade av växer genom fotosyntesen,
3. Organisk massa tillgänglig för produktion av cellmassa vid fermentation.

Bionedbrytbar

Anger att t ex en produkt eller förpackning, med hänsyn tagen till specifika förhållanden, kan brytas ned i angiven utsträckning inom en bestämd tid.

CO_x

Samlingsbeteckning för koldioxid (CO₂) och kolmonoxid (CO) vilka båda är förbränningsgaser som t ex bidrar till växthuseffekten.

Deponi

Anläggning för att lämna material i förvar, betecknar oftast en anläggning för kvittblivning av avfall

Ekosystem

Det hela samhälle och den icke levande omgivningen, exempelvis mineral, vatten etc. på t ex Öland. Med *samhälle* menas alla populationer inom ett givet område, t ex rävpopulationen, harpopulationen, skogsmyrepopulationen, björkpopulationen etc. på Öland. Population är en grupp av organismer av samma art inom ett givet område, t ex alla rävar på Öland.

Extern miljökostnad

Kostnad i miljöarbetet som styrs av yttre förhållanden, t ex miljökontroll, straff- och civilrättsliga samt diverse omvärldsrelaterade kostnader.

Förebygga förorening

Tillämpning av processer, rutiner och användning av material eller produkter för att undvika, minska eller begränsa förorening, t ex återvinning, rening, processtekniska åtgärder, styrsystem, effektiv resurshållning och utbyte av material. Bland de potentiella fördelarna med sådana förebyggande åtgärder är minskad negativ miljöpåverkan, förbättrad effektivitet och sänkta kostnader.

Förebyggande miljöskydd

Härstammar från begreppet "pollution prevention" som en alternativ strategi till vad som betecknas "end of pipe solution" – att reducera föroreningsutsläpp från skorstenar och avloppsledningar. Begreppet innebär att man koncentrerar miljöarbetet på att göra "rätt från början", men inriktades först på själva produktionsprocessen. Förståelsen för andra delar i en produkts livscykel och vikten av att betrakta en hela livscykeln ur ett helhetsperspektiv har ökat.

Förnybara resurser

Produkter, av vegetabiliskt eller animaliskt ursprung, som används för industriella ändamål (energi, funktionella tillämpningar och efter kemisk modifiering) och inkluderar födoämnen som inte används som livsmedel, liksom spill därav och bioprodukter i samband med livsmedelsframställning. Fossila material räknas inte som förnybara resurser eftersom dessa "togs ur den biologiska cykeln för miljoner år sedan" (Internationella standardverket "Dictionary of renewable resources", sid. XII och XIII).

HC – förkortning för HydroCarbons Engelska för kolväten. Petroleumolja (mineralolja) består till största delen av grundämnena kol (C) och väte (H).

Hushållsavfall

Avfall från hushåll t ex sopor, köksavfall och grovsopor. När sådant avfall uppkommer i personalmatsalar, restauranger, industrier, kontor, vårdinrättningar och affärer räknas det som hushållsavfall.

Hållbar utveckling

Svensk benämning för "Sustainable development", även "Uthållig utveckling" och "Bärkraftig utveckling" används. Begreppet omfattar såväl ekologiska som sociala och ekonomiska aspekter och bör utgöra grunden för utvecklingsinriktat miljöarbete (se även industriellt kretsloppstänkande).

Industriellt kretsloppstänkande

Försörjningsmässig helhetssyn med ambitionen att ge vägledning för utveckling och långsiktig samordning, anpassning och vidareutveckling av livskraftiga företag och industrier i samspel med andra system.

Komposterbar

Anger att en produkt, förpackning eller tillhörande komponent kan brytas ned till en relativt homogen och stabil jordliknande substans.

Kretslopp

Oavbruten cirkulerande rörelse där ursprunget ständigt återkommer. Termen används ofta om den globala omsättningen av vissa grundämnen (t ex kol, svavel, kväve, fosfor) och om material i samband med återvinning av dessa ur avfallsprodukter. Miljöpåverkan är i många fall ett resultat av sk brutna kretslopp och näringskretslopp inom jord- och skogsbruk och industrisamhällets i många fall linjära materialflöden från råvara till

materialspridning och avfall. Atomer cirkulerar, medan material förändras på olika sätt genom kemiska reaktioner mm hela tiden.

Livscykel

En benämning för en produkts "livstid". En livscykel bör beskriva material- och energiflöden från råvara till avfall, populärt benämnt från "vaggan till graven", eller för råmaterial och insatsvaror från "vagga till grind".

Livscykelanalys (LCA)

En studie som analyserar, värderar och dokumenterar kvoten mellan miljöbelastning till nytta i relation till resursanvändning och emissioner till funktionell enhet. LCA används i första hand för jämförelse av olika produktalternativ för att åstadkomma en viss nytta. (*Engelska: Life Cycle Assessment*)

Logistik

Materialadministration. Avser materialförsörjning och underhållstjänst i vid bemärkelse. Har inom näringslivet utgått från operativ transportteknik, materialhantering och lagerstyrning till att också inbegripa strategiska aspekter på informationsflöden och organisationsstruktur för materialflöden.

Material

Materia i (fast) form som kan användas för tillverkning. Råämne, konstruktionsmaterial, ingående material till ett produktionssystem t ex stål, papper, PVC eller marmor. Material inkluderar både naturresurser, mänskligt producerade material och restmaterial.

Miljö

Omvärld, omgivning, omgivande förhållanden. Som ekologisk fackterm betyder ordet biotop. Används ofta när det är fråga om samspelet mellan människor, djur, växter och deras omgivning.

I miljöledningssammanhang är ordet definierat som; omgivningar där organisationen verkar, vilket omfattar luft, vatten, mark, naturresurser, flora, fauna, människan samt samspelet mellan dessa (ISO 14001:1996).

Miljöanpassad produktutveckling

Produktutveckling med övergripande mål att minimera total miljöbelastning per nytta. Miljöanpassad produktutveckling bör ta helhetsmässig hänsyn till hur det egna systemets aktiviteter påverkar externa system. Detta innebär åtminstone att vid likvärdiga förhållanden i övrigt, t ex med avseende på ekonomi och funktion, välja de minst miljöbelastande alternativen.

Miljöarbete

Verksamhet som omfattar t ex miljökontroll, miljöteknikutveckling, miljöövervakning, miljöskydd och miljövård. Kan även inkludera möjligheten att påverka mänsklig försörjningskapacitet.

Miljöaspekt

Del av organisationens aktiviteter/verksamhet, produkter eller tjänster som kan inverka på miljön (t ex vissa processer för tillverkning av pappersmassa). En betydande miljöaspekt är en miljöaspekt som har eller kan ha en betydande miljöpåverkan (ISO 14001:1996).

Miljöbelastning

Resursanvändning, föroreningsutsläpp eller annan mänsklig aktivitet som orsakar eller kan orsaka en negativ miljöpåverkan.

Miljöeffekt

De ekologiska konsekvenser av miljöbelastning, miljöpåvekan, förändring i omgivningen som åstadkoms genom mänsklig aktivitet och vilken direkt eller indirekt också drabbar människan.

Miljöfarlig verksamhet

Reglerad och definierad i Miljöbalken och Förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd (SFS 1998:899, senast ändrad 1998:2430).

Miljöfarlig verksamhet är:

1. Utsläpp av avloppsvatten, fasta ämnen eller gas från mark, byggnader, eller anläggningar i mark, vattenområden eller grundvatten,
2. Användning av mark, byggnader eller anläggningar på ett på ett sätt som kan medföra olägenhet för människors hälsa eller miljön genom annat utsläpp än vad som avses i 1 eller genom förorening av mark, luft, vattenområde eller grundvatten, eller
3. Användning av mark, byggnader eller anläggningar på ett sätt som kan medföra olägenhet för omgivningen genom buller, skakningar, ljus joniserande eller icke-joniserande strålning eller annat liknande (Miljöbalken 9:1). Också tillfälliga störningar ingår numera i miljöfarlig verksamhet. En mobil verksamhet som står uppställd på en viss plats under mycket kort tid t ex ett kross- eller sorteringsverk, kan därför omfattas av begreppet.

Miljökostnad

Olika typer av kostnader som kan relateras till administrativt och organisatorisk eller process och produktinriktat miljöarbete.

Miljöledningssystem

Den del av det övergripande ledningssystemet som omfattar organisationsstruktur, planering, ansvar, praxis, rutiner, processer och resurser för att utveckla, införa, uppfylla, revidera och underhålla miljöpolicy (ISO 14001:1996).

Miljömål

Organisationen skall upprätta och underhålla dokumenterade och övergripande och detaljerade miljömål för varje relevant funktion och nivå inom organisationen. Mål upprättade för verksamheten måste vara kvantifierbara (mätbara) och förenliga med miljöpolicy.

Miljöpolicy

Uttalande av en organisation om sina intentioner och principer för den egna totala miljöprestanda som utgör grunden för åtgärder och definierar de övergripande miljömålen och de detaljerade miljömålen (ISO 14001:1996).

Miljöprestanda

Resultatet av organisationens hantering av sina miljöaspekter (t ex använda mängder av kemikalier som ger upphov till utsläpp av koldioxid (CO₂)). ISO 14001:1996 definierar ordet som mätbara resultat från miljöledningssystemet, relaterade till en organisations styrning av sina miljöaspekter, baserade på egen miljöpolicy, övergripande miljömål och detaljerade miljömål.

Miljöpåverkan

Olika former av direkta eller indirekta förändringar i omvärlds-/yttre förhållanden som medför ekologiska konsekvenser.

ISO 14001 definierar ordet som varje förändring i miljön, antingen negativ eller positiv, som helt eller delvis är ett resultat av organisationens aktiviteter/verksamhet, produkter eller tjänster.

Miljörevision (definition)

Systematisk, dokumenterad verifieringsprocess för att på ett objektivet sätt samla in och utvärdera revisionsbelägg för att avgöra om specificerade miljöaktiviteter, företeelser, förhållanden, ledningssystem eller information om dessa överensstämmer med revisionskriterierna och meddela resultaten av denna process till uppdragsgivaren (ISO 14010, 1996).

NO_x

Samlingsbeteckning för kväveoxiderna NO, NO₂

Nulägesanalys (också kallad miljöutredning)

Klargörande av status vad gäller miljöfrågor inför införande av miljöledningssystem i ett företag eller organisation. Utredningen bör fokusera på följande fyra områden;

- Krav enligt lagar och föreskrifter,
- Identifiering av betydande miljöaspekter,
- Granskning av alla befintliga miljöledningsrutiner, och
- Utvärdering av resultatet av tidigare tillbud.

Parameter

Konstant eller varierad storhet. Ofta använt för benämning på mätetal eller beräknat värde för en miljöbelastning.

PCB – förkortning för polyklorerade bifenyler

Svårnedbrytbart och persistent miljögift som kan vandra i näringskedjor. Organiska, mycket stabila, ämnen som tidigare användes i hårdiga laboratoriefärger och båtfärger. Ämnena är antingen fettlösliga eller substanser som reagerar med proteiner. Ämnet samlas i fettvävnader och blir alltmer koncentrerat ju högre upp i näringskedjan det kommer. Hos sälar och fisk orsakar PCB störningar på fortplantningsorganen. Amerikanska studier har visat att barn till mödrar som exponerats för PCB kan drabbas av inlärningsproblem och hyperaktivt beteende. PCB har sedan 20-talet använts bl a som isolatorvätskor, oljetillsatser och mjukgörare. I hus började man använda PCB i fogmassor på mitten av 50-talet. PCB förbjöds i Sverige 1973.
(Engelska: Polychlorinated Biphenols)

Persistenta ämnen

Ämnen som svårligen bryts ned i naturen.

PM – förkortning för Particulate Matter

Engelska förkortningen/beteckningen för partiklar eller stoft.

Produktekologi

Produkters relationer till sin omvärd (miljön). Produktteologi är ett nytt kunskapsområde som studerar produkter och produktrelaterade system ur helhetsmässigt dynamisk miljöperspektiv. Produktteologin söker möjligheter till uthållig vidareutveckling av industriella system.

Recipient

Del av naturen som står som mottagare av t ex en förorening

Restprodukt

Överblivet material från process, återstående produkter eller material efter konsumtion. Betecknar huvudsakligen produkter och material som kan återvinnas samt fast avfall.

Resurs

Tillgång som kan användas för mänsklig försörjning. En motpol till resurser utgör avfall. Resurser kännetecknas ofta av ordning medan avfall ofta kännetecknas som viss oordning.

Resursanvändning

Nyttjande och användning av resurser med värde för mänsklig försörjning.

Signifikant

Statistiskt säker kvantitativ skillnad.

Ständig förbättring

Process för att förbättra miljöledningssystem för att uppnå bättre total miljöprestanda i enlighet med organisationens miljöpolicy (ISO 14001:1996).

Synergism

Samverkan mellan olika organ eller system. Används inom medicinen om samverkan mellan läkemedel, men i övrigt generellt i avseende på kombinationseffekter t ex negativ förstärkning genom samverkan mellan miljöbelastningar eller positiv förstärkning genom samverkan mellan olika industrisystem. Motsats: antagonism.

System

Sammansatt ordnat sammanhang, används ofta som benämning för ett antal samfungerande industriella verksamheter som analyseras.

Tillverkning

Anskaffning av råmaterial, upparbetning, produktion, hantering och organisation fram till användning och nyttiggörande av en produkt. Den naturliga slutpunkten för tillverkningsfasen är normalt försäljning till slutkund.

VOC – förkortning för Volatile Organic Carbons

Engelska förkortningen/beteckningen på mycket flyktiga organiska ämnen som ingår i t ex färgprodukter. En brukare av färg bör sträva efter att använda en färg med så låg VOC-halt som möjligt.

Återanvändning

Förnyad användning av material och produkter till samma funktions om de tidigare använts för.

Återvinning

Att ta vara på värdefulla råvaror i restmaterial så att de åter kan användas som insatsvaror i produktion av nya varor. Återvinning inkluderar både materialåtervinning och energiåtervinning. En stor svårighet med återvinning är att fånga upp produkter då de fullgjort sin tjänst och på ett sorterat sätt återföra dem till produktionssystemet.